CO NECHTĚLA CHARTA 77

Josef Tomáš

Obsah

Skutečná činnost Charty 77 se od podoby, ve které byla prezentována veřejnosti předlistopadovým režimem, diametrálně odlišuje. V čem zásadně a proč bylo husákovským režimem přisuzováno Chartě 77 něco, čím ve skutečnosti nikdy nebyla, ba co více – jak se sami přesvědčíte – nikdy rezolutně být nechtěla: na tyto dvě základní otázky se nyní pokusím odpovědět.

A abych nebyl podezírán při citování faktů z výmyslů a polopravd, vycházel jsem při formulování vlastního závěru pouze z oficiálně publikovaných dokumentů Charty 77 a z oficiálně publikovaných reakcí tehdejšího režimu na činnost Charty.*

Josef Tomáš,
v Praze dne 20. 12. 1990

* Výňatky z dokumentů Charty 77 uveřejněné ve sborníku „Charta: 1977-1989“ vydalo Čs. středisko nezávislé literatury, Scheinfeld-Schwarzenberg a ARCHA Bratislava, 1990, uspořádal Vilém Prečan.

Prohlášení Charty 77 (1. 1. 1977)

Charta 77 není základnou k opoziční politické činnosti. Chce sloužit k obecnému zájmu jako mnohé podobné občanské iniciativy v různých zemích na Západě i na Východě. Nechce tedy vytyčovat vlastní program politických či společenských reforem či změn, ale vést v oblasti svého působení konstruktivní dialog s politickou a státní mocí ...

Jak se rodila Charta 77 (V. Havel, Londýn 1986)

Cítili jsme s Jiřím (Němcem), že tu vzniklo něco, co je třeba fixovat... Mluvili jsme o tom s Pavlem Kohoutem, cítil to stejně jako my; týmž způsobem uvažoval i Zdeněk Mlynář. Tyto sondáže posléze vyústily do první schůzky, byla 10. prosince 1976, byl na ní Mlynář, Kohout, my dva, majitel bytu, v němž se konala, a Komenda, který ji zorganizoval.

V prostředí bývalých komunistických funkcionářů kolem Zdeňka Mlynáře se už dříve mluvilo o možnosti založit nějaký výbor za dodržování lidských práv ...

... název Charta 77 vymyslel Pavel Kohout ...

Co se mluvčích týče: od počátku bylo víceméně jasné, že by to měl být Jiří Hájek, pokud vím, tak už při dřívějších úvahách v exkomunistickém prostředí o eventuálním výboru se pomýšlelo na něj jako na nejvhodnějšího předsedu.

O povinnosti bránit se proti bezpráví (Jan Patočka, 21. 1. 1977)

Signatáři Charty 77 si nedělají nárok ani na politické funkce, ani na zvláštní práva, nechtějí být žádnou morální autoritou, žádným „svědomím společnosti“, nepovyšují se nad nikoho a nikoho neodsuzují ...

Paralelní polis (Václav Benda, 17. 5. 1978)

Tento plán splňuje požadavky reformistů i radikálů. Nevede nutně k přímému konfliktu s politickou mocí, přitom však není zatížen iluzemi o východisku z daného stavu pomocí „kosmetických úprav“. A na adresu oficiálních politiků bych rád podotkl, že koneckonců oni přivedli obec do jejího současného postavení: bylo by proto slušné, aby zrevidovali buď své politické přesvědčení, nebo svůj názor na to, co je a co není politicky naivní – tertium non datur *(tedy nikoli aby odešli – J.T.)*

Charta a reálny socializmus (Miroslav Kusý, březen 1979)

Berme tvrdú realitu takú, aká je, hovorí Charta, iba veci nazývajme pravým menom. Berieme zriadenie, jeho politickú štruktúru, jeho mocenské *orgány,* všetky formálne zásady ich výkonu moci také, aké sú, a že to myslíme smrteľne vážne, slávnostne vyhlasujeme, že na tomto všetkom nechceme nič meniť. Nežiadame výmenu garnitúr, neponúkame vlastný alternatívny politický program, nie sme a nechceme byť politická opozícia. Kladieme iba tú najminimálnejšiu požiadavku, ktorú možno legálne předložiť v rámci mierneho pokroku v medziach zákona: dodržiavanie tohto zákona!

Chartisti chcú iba prísne dodržiavanie socialistickej zákonnosti, opierajúce sa o ústavu a přijaté medzinárodne záväzky. Stavajú právny poriadok v socialistickej demokracii na miesto, aké má právny poriadok v buržoáznej pluralitnej demokracii a vychádzaju z predpokladu, že by právny poriadok tejto socialistickej demokracie bol sám o sebe celkom dobrý, keby sme sa ním naozaj riadili.

Dodržiavať literu socialistickej zákonnosti, naplniť právny poriadok reálneho socializmu adekvátnym obsahem aj obnovenie štátnej suverenity, aj renezanciu volených orgánov štátnej moci, aj obrodenie Národného frontu, aj slobodné demokratické voľby, aj radikálne obmedzenie nepísaných privilégií mocenskej aristokracie ... a to všetko vo sfére samotnej tvrdej reality.

Úvaha uvnitř dobře zazátkované lahve (Josef Vohryzek)

Přesto je Charta 77 pouze legálním projevem vůle hlásit se o svá práva, a není výzvou k odstranění mocenských struktur, bez nichž by soustavné nezákonnosti byly pouhou anomálií, která v Československu postrádá hlubší kořeny, a nemohla by proto mít dlouhé trvání. Tento legalismus není jenom z nouze ctnost, ale má hluboké zázemí v národní zkušenosti. Násilný převrat, který by v žádném případě nemohl vzejít ze spontánního vystoupení rozhořčených občanů (*v listopadu 89 se však těm samým pánům hodila formulace přesně opačná – J.T.*), ale jedině akcí ozbrojených bojůvek, by mohl nahradit dnešní stav hromadných diskriminací vlnou diskriminací nových, které by společenský marasmus prohloubily. A účelem Charty 77 je čelit marasmu, který je důsledkem apatie těch, kteří se o svá práva nehlásí.

Tyto postoje lidí bezezbytku zabydlených v konzumní společnosti na jedné straně a Charta 77 na straně druhé představují zcela protichůdné způsoby, jak se vyrovnat s tlaky totalitní moci (*nikoli tedy odstranit moc samu – J.T.*)

Nežít v nenávisti (Josef Zvěřina)

J. Zvěřina na adresu exkomunistů v Chartě: Nedůvěru nepokládám za řešení, pokládám ji za hluboce nekřesťanskou. Ti, kdo hledají moudrost a odvahu za bukem, se mě ptají: A co by dělali, kdyby dostali moc? To nevím, odpovídá J. Zvěřina. (*Ale my už to teď víme – morálně devastují společnost, rozprodávají národní majetek, likvidují národní identitu... – J.T.*)

Čeho jsme se dočkali od Charty 77 po třech letech jejího působení (M. Rejchrt)

Záměrem Charty 77 bylo dosáhnout dialogu se státní mocí o lidských a občanských právech ...

Na dialog se státní mocí přitom netřeba rezignovat; Charta trvá teprve krátce, tři roky jsou dětský věk.

Charta je tím, čím podle svého základního dokumentu je, a není ničím jiným. Není a nechce být ani opozicí, ani svědomím národa, ani mesiášskou komunitou posledního času. I nadále se musí vymezovat tak, aby nebylo možno její činnost odvolat, neboť zříci se jí by znamenalo zříci se nejzákladnější lidské angažovanosti v pospolitém životě.

Průzkumné dílo Charty (Vilém Prečan, září 1982)

Jednou to byla myšlenka politického hnutí, které by prostřednictvím tlaku zdola donutilo mocenskou strukturu k pohybu (*nikoli k odchodu – J.T.*), podruhé koncepce alternativního antikonzumního uzavřeného společenství, jindy zase taktika postupu založená na přesvědčení, že smysl má pouze taková aktivita, která koresponduje s mocí a vyhýbá se konfrontaci s ní.

Zdá se být mimo pochybnost, že navzdory všemu, čím Charta obohatila československou skutečnost a naše poznání, jsme po čtyřech letech její existence chudší o jednu iluzi: že by z ní mohl vzejít podnět k společenskému pohybu většího rázu. Soudím, že od Charty 77 nevede přímá cesta k překonání totalitního režimu ...

Soudím, že Charta a jí podnícené nebo obohacené automní aktivity vykonaly a vykonávají z hlediska budoucích politických změn velkou přípravnou a rekultivační práci (*to bezesporu, dnes se o tom přesvědčujeme na každém kroku – J.T.*).

Otevřený dopis skupiny signatářů Charty 77 (září 1982)

V poslední době se vyskytly hlasy, které z dobré vůle kriticky hodnotí dosavadní činnost Charty 77. Tak někteří soudí, že Charta 77 po celou dobu své téměř šestileté existence žije v iluzorní představě o tom, že je možné vést dialog s mocí, a jiní připojují, že bláhově věří v mocenské opětování svého stále zdůrazňovaného aspektu k zákonnosti. Dokladem toho se zdá být ta skutečnost, že doposud na dopisy a dokumenty, které Charta 77 adresovala a adresuje těm či oněm reprezentantům mocenské struktury, nepřišla ani jediná úřední odpověď. To je smutná pravda, neznehodnocující však úsilí Charty 77. Neboť si asi málokdo ze signatářů Charty 77 dělal při svém veřejném prohlášení k této občanské aktivitě iluze, že moc ji má za partnera v dialogu, jemuž je třeba odpovídat. Charta 77 přece nevede dialog s anonymním mocenským aparátem, i když adresátem četných dokumentů jsou příslušná úřední místa, nýbrž s každým občanem našeho státu (*nepamatuji se, že by se mnou Charta někdy vedla dialog – J.T.*), ať už stojí výše či níže na žebříčku našeho národního společenství, ať se ztotožňuje či nikoli s aktuálním stavem věcí v naší vlasti. Proto pokračuje a musí pokračovat ve svém rozhovoru, který zdaleka není jednostranný, jak by se navenek mohlo zdát, nýbrž který tím, že je svědectvím občanské odpovědnosti, nalézá nemalé množství partnerů v hlasech svědomí, k nimž se obrací.

Naše dosavadní platná legislativní soustava stále ještě umožňuje usilovat o její dodržování, neboť zahrnuje všeobecně mezinárodně přijaté a morálně fundované principy lidské spravedlnosti, jakkoli byla již několikrát upravována podle dobových potřeb mocenské garnitury.

Dvě poznámky o Chartě 77 (Václav Havel, březen 1986)

Od svého vzniku dodnes je Charta provázena z různých stran různými druhy podezření, obav a útoků, či naopak nadějí, jejichž společným jmenovatelem je jeden základní omyl: totiž dojem, že Charta je hnutí politické, nějakou programově opoziční (a snad i o moc usilující) institucí. Myslím, že tento omyl je ve většině případů jen omylem, že tu tedy převážně nejde o výraz zlé vůle a myslím si, že ten omyl má přitom mnoho víceméně pochopitelných důvodů.

Myslím, že Charta by zůstala tím, čím je, ať by bylo složení mluvčích jakékoli a mně osobně by bylo úplně jedno, zda to jsou shodou okolností tři bývalí komunisté nebo naopak tři katolíci: jediné, co by mne zajímalo, by byla kvalita dokumentů, které vydávají, a ovšem i to, zda povaha těchto dokumentů nepřekračuje tím či oním směrem rámec, jímž Charta sebe samu a své poslání vymezila. (*To hlavně – J.T.*)

Beseda informací o Chartě 77 s V. Havlem, J. Hájkem, V. Bendou a L. Hejdánkem (duben 1986)

<u>Ladislav Hejdánek</u>: Rozsah činnosti a požadavků Charty 77 byl od počátku chápán a formulován jako značně omezený. Charta nechápala a nechápe sebe samu jako organizaci a nechce být základnou k opoziční politické aktivitě. To jde tak daleko, že dokonce nezamýšlí ani vytyčovat nějaké vlastní programy politických či společenských reforem nebo změn, ale hlásí jen svou připravenost vést s politickými a státními představiteli i s úřady konstruktivní dialog.

Na druhé straně každá programovost a koncepční vyhraněnost by od počátku znemožnila to, co je na Chartě 77 tím nejpřekvapivějším a také nejperspektivnějším, totiž že představuje

platformu pro lidi různých přesvědčení, různé víry, různých profesí, různého původu a různého zaměření. Proto také působí absurdně některé pokusy dodatečně kádrovat některé přední signatáře pro určité jejich minulé nebo i dnešní postoje.

O smyslu Charty 77 (V. Havel, červenec 1986)

Charta 77 nevznikla z touhy postavit proti jednomu politickému či ideologickému programu program jiný: nechtěla se stát politickou silou konkurující té, která vládne; nevystupuje jako lepší alternativa těch, kdož jsou u moci. ... Charta jako taková – aspoň co do svého vnitřního východiska – není pokusem o politické řešení krize. Lecjakému pozorovateli přicházejícímu z otevřené společnosti nebo ze společnosti méně demoralizované byl by takový pokus možná srozumitelnější. V případě Charty by byl ale výrazem beznadějného neporozumění situaci obecné i vlastní.

Charta 77 nemá v programu svržení vlády nebo destrukci existujícího společenského systému. Proto není také útokem proti danému právnímu řádu.

Nové vydání úvodního prohlášení Charty 77 (15. 2. 1989)

Znovu musíme zdůraznit, že Charta 77 není a nechce být ani politickou opozicí, ani ideovou platformou takové opozice. Je založena na čs. zákonnosti, tj. obou mezinárodních paktech, ústavě a zákonech. Charta 77 je založena také na myšlence celospolečenského dialogu, ke kterému zatím státní a stranické orgány nepřistupují, přestože veřejnou působnost Charty už nepopírají.

O přípravě nové ústavy a tzv. vedoucí úloze KSČ (10. 7. 1989)

Navrhujeme, aby bylo o základních principech nové ústavy, zvláště o vedoucí úloze strany a o monopolu jediného státem uznávaného a vyžadovaného světového názoru uspořádáno referendum (*??? – J.T.*), jehož výsledky by byly pro tvůrce nové ústavy závazné ...

Stanovisko k situaci v zemi (18. 11. 1989)

Charta 77 se cítí nucena zaujmout k současné situaci v naší zemi následující stanovisko:

1. Považujeme za nezbytné, aby ze stranického a státního vedení naší země okamžitě odstoupili ti, kteří jsou přímo zodpovědní za brutální postup proti vlastním občanům (*tedy pouze ze stranického vedení, nikoli samo stranické vedení – J.T.*).

2. Je nezbytné okamžitě zahájit vskutku celospolečenský dialog, jehož se budou moci plnoprávně zúčastnit všechny složky naší společnosti včetně nekomunistických politických stran, církví, inteligence, dělníků, studentstva, a nezávislých iniciativ.

Prohlášení Charty 77*

(1. ledna 1977)

Dne 13. 10. 1976 byly ve Sbírce zákonů ČSSR (č. 120) zveřejněny „Mezinárodní pakt o občanských a politických právech“ a „Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech“, které byly jménem naší republiky podepsány v roce 1968, stvrzeny v Helsinkách roku 1975 a vstoupily u nás v platnost dnem 23. 3. 1976. Od té doby mají naši občané právo a náš stát povinnost se jimi řídit.

Svobody a práva, jež tyto pakty zaručují, jsou důležitými civilizačními hodnotami, k nimž v dějinách směřovalo úsilí mnoha pokrokových lidí, a jejichž uzákonění může významně pomoci humánnímu rozvoji naší společnosti. Vítáme proto, že ČSSR k těmto paktům přistoupila.

Jejich zveřejnění nám ale s novou naléhavostí připomíná, kolik základních občanských práv platí v naší zemi zatím – bohužel – jen na papíře.

Zcela iluzorní je např. právo na svobodu projevu, zaručované článkem 19 prvního paktu.

Desítkám tisíc našich občanů je znemožněno pracovat v jejich oboru jen proto, že zastávají názory odlišné od názorů oficiálních. Jsou přitom často objektem nejrozmanitější diskriminace a šikanování ze strany úřadů i společenských organizací; zbaveni jakékoli možnosti bránit se, stávají se prakticky obětí apartheidu.

Statisícům dalších občanů je odpírána „svoboda od strachu“ (preambule prvního aktu), protože jsou nuceni žít v trvalém nebezpečí, že projeví-li své názory, ztratí pracovní a jiné možnosti.

V rozporu s článkem 13 druhého paktu, zajišťujícím všem právo na vzdělání, je nesčetným mladým lidem bráněno ve studiu jen pro jejich názory nebo dokonce pro názory jejich rodičů. Bezpočet občanů musí žít ve strachu, že kdyby se projevili v souladu se svým přesvědčením, mohli by být buď sami nebo jejich děti zbaveni práva na vzdělání.

Uplatnění práva „vyhledávat, přijímat, rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem“ i „prostřednictvím umění“ (bod 2 čl. 19 prvního paktu) je stíháno nejen mimosoudně, ale i soudně, často pod rouškou kriminálního obvinění (jak o tom svědčí mimo jiné právě probíhající procesy s mladými hudebníky).**

Svoboda veřejného projevu je potlačena centrálním řízením všech sdělovacích prostředků i publikačních a kulturních zařízení. Žádný politický, filozofický i vědecký názor nebo umělecký projev jen trochu se vymykající úzkému rámci oficiální ideologie či estetiky nemůže být zveřejněn; je znemožněna veřejná kritika krizových společenských jevů; je vyloučena možnost veřejné obrany proti nepravdivým a urážlivým nařčením oficiální propagandy (zákonná ochrana proti „útokům na čest a pověst“, jednoznačně zaručovaná článkem 17 prvního paktu, v praxi neexistuje); lživá obvinění nelze vyvrátit a marný je každý pokus dosáhnout nápravy nebo opravy soudní cestou; v oblasti duchovní a kulturní tvorby je vyloučena otevřená diskuse. Mnoho vědeckých a kulturních pracovníků i jiných občanů je diskriminováno jen proto, že

---

* Znění Charty v původní práci J. Tomáše nebylo, ale vzhledem k dalším kapitolám pokládám její vložení za nezbytné; pozn. editora.

** V době práce na elektronické podobě této publikace (5. 5. 2013) v Brně probíhá proces nejen s mladými hudebníky, ale i s lidmi, kteří jim například pouze měli zajistit sál, letenky apod. (viz např. zde http://paragraphos.pecina.cz/2013/02/zacina-nejvetsi-proces-s-tzv.html). O stíhání lidí za politické projevy (viz např. zde http://denikreferendum.cz/clanek/10480-brnensky-soud-potvrdil-tresty-pro-vedeni-zrusene-ds) nebo články (viz např. zde http://www.zvedavec.org/temata/74-soud-se-zvedavcem) ani nemluvě. Jak je vidět, doba skutečně pokročila; pozn. editora.

před lety legálně zveřejňovali či otevřeně vyslovovali názory, které současná politická moc odsuzuje.

Svoboda náboženského vyznání, důrazně zajišťovaná článkem 18 prvního paktu, je systematicky omezována mocenskou svévolí; oklešťováním činnosti duchovních, nad nimiž trvale visí hrozba odepření nebo ztráty státního souhlasu s výkonem jejich funkce; existenčním i jiným postihem osob, které své náboženské vyznání slovem i skutkem projevují; potlačováním výuky náboženství apod.

Nástrojem omezení a často i úplného potlačení řady občanských práv je systém faktického podřízení všech institucí a organizací ve státě politickým direktivám aparátu vládnoucí strany a rozhodnutím mocensky vlivných jednotlivců. Ústava ČSSR a ostatní zákony a právní normy neupravují ani obsah a formu, ani tvorbu a aplikaci takových rozhodnutí: jsou převážně zákulisní, často jen ústní, občanům vesměs neznámá a jimi nekontrolovatelná; jejich původci se nezodpovídají nikomu než sami sobě a své vlastní hierarchii, přitom však rozhodujícím způsobem ovlivňují činnost zákonodárných i výkonných orgánů státní správy, justice, odborových, zájmových i všech ostatních společenských organizací, jiných politických stran, podniků, závodů, ústavů, úřadů, škol a dalších zařízení, přičemž jejich příkazy mají přednost i před zákonem. Dostanou-li se organizace nebo občané při výkladu svých práv a povinností do rozporu s direktivou, nemohou se obrátit k nestranné instituci, protože žádná neexistuje. Tím vším jsou vážně omezena práva vyplývající z článků 22 a 21 prvního paktu (právo sdružovat se a zákaz jakéhokoli omezení jeho výkonu) i článku 25 (rovnost práva podílet se na vedení veřejných věcí) a článku 26 (vyloučení diskriminace před zákonem). Tento stav také brání dělníkům a ostatním pracujícím zakládat bez jakéhokoliv omezení odborové a jiné organizace k ochraně svých hospodářských a sociálních zájmů a svobodně využívat práva na stávku (bod 1 čl. 8 druhého paktu).

Další občanská práva, včetně výslovného zákazu „svévolného zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence“ (čl. 17 prvního paktu), jsou povážlivě narušována také tím, že ministerstvo vnitra nejrůznějšími způsoby kontroluje život občanů, například odposlechem telefonů a bytů, kontrolou pošty, osobním sledováním, domovními prohlídkami, budováním sítě informátorů z řad obyvatelstva (získávaných často nepřípustnými hrozbami nebo naopak sliby). Často přitom zasahuje do rozhodování zaměstnavatelů, inspiruje diskriminační akce úřadů a organizací, ovlivňuje justiční orgány a řídí i propagandistické kampaně sdělovacích prostředků. Tato činnost není regulována zákony, je tajná a občan se proti ní nemůže nijak bránit.

V případech politicky motivovaného trestního stíhání porušují vyšetřovací a justiční orgány práva obviněných a jejich obhajoby, zaručovaná článkem 14 prvního paktu i čs. zákony. Ve věznicích se s takto odsouzenými lidmi zachází způsobem, který porušuje lidskou důstojnost vězněných, ohrožuje jejich zdraví a snaží se je morálně zlomit.

Obecně je porušován i bod 2 článku 12 prvního paktu, zaručující občanům právo svobodně opustit svou zemi; pod záminkou „ochrany národní bezpečnosti“ (bod 3) je toto právo vázáno na různé nepřípustné podmínky. Svévolně se postupuje i při udělování vstupních víz cizím státním příslušníkům, z nichž mnozí nemohou navštívit ČSSR například jen proto, že se pracovně i přátelsky stýkali s osobami u nás diskriminovanými.

Někteří občané – ať soukromně, na pracovišti nebo veřejně (což je prakticky možné jen v zahraničních sdělovacích prostředcích) – na soustavné porušování lidských práv a demokratických svobod upozorňují a dožadují se v konkrétních případech nápravy; jejich hlasy však zůstávají většinou bez odezvy, anebo se stávají předmětem vyšetřování.

Odpovědnost za dodržování občanských práv v zemi padá samozřejmě především na politickou a státní moc. Ale nejen na ni. Každý nese svůj díl odpovědnosti za obecné poměry, a tedy i za dodržování uzákoněných paktů, které k tomu ostatně zavazují nejen vlády, ale i všechny občany.

Pocit této spoluodpovědnosti, víra ve smysl občanské angažovanosti a vůle k ní, i společná potřeba hledat její nový a účinnější výraz přivedly nás k myšlence vytvořit CHARTU 77, jejíž vznik dnes veřejně oznamujeme.

CHARTA 77 je volné, neformální a otevřené společenství lidí různých přesvědčení, různé víry a různých profesí, které spojuje vůle jednotlivě i společně se zasazovat o respektování občanských a lidských práv v naší zemi i ve světě. Těch práv, která člověku přiznávají oba uzákoněné mezinárodní pakty, Závěrečný akt helsinské konference, četné další mezinárodní dokumenty proti válkám, násilí a sociálnímu i duchovnímu útisku, a která souhrnně vyjadřuje Všeobecná deklarace lidských práv OSN.

CHARTA 77 vyrůstá ze zázemí solidarity a přátelství lidí, kteří sdílejí starost o osud ideálů, s nimiž spojili a spojují svůj život a práci.

CHARTA 77 není organizací, nemá stanovy, stálé orgány a organizačně podmíněné členství. Patří k ní každý, kdo souhlasí s její myšlenkou, účastní se její práce a podporuje ji.

CHARTA 77 není základnou k opoziční politické činnosti. Chce sloužit k obecnému zájmu jako mnohé podobné občanské iniciativy v různých zemích na Západ i na Východ. Nechce tedy vytyčovat vlastní program politických i společenských reforem či změn, ale vést v oblasti svého působení konstruktivní dialog s politickou a státní mocí, zejména tím, že bude upozorňovat na různé konkrétní případy porušování lidských a občanských práv, připravovat jejich dokumentaci, navrhovat řešení, předkládat různé obecnější návrhy směřující k prohlubování těchto práv a jejich záruk, působit jako prostředník v případných konfliktních situacích, které může bezpráví vyvolat, apod.

Svým symbolickým jménem zdůrazňuje CHARTA 77, že vzniká na prahu roku, který byl prohlášen rokem práv politických vězňů a v němž má bělehradská konference zkoumat plnění závazků z Helsinek. Jako signatáři tohoto prohlášení pověřujeme prof. dr. Jana Patočku. Dr. Sc., dr. h. c., Václava Havla a prof. dr. Jiřího Hájka Dr. Sc., úlohou mluvčích CHARTY 77. Tito mluvčí ji plnomocně zastupují jak před státními a jinými organizacemi, tak i před naší a světovou veřejností a svými podpisy zaručují autenticitu jejích dokumentů. V nás i v našich občanech, kteří se připojí, budou mít své spolupracovníky, kteří se s nimi zúčastní potřebných jednání, ujmou se dílčích úkolů a budou s nimi sdílet veškerou odpovědnost.

Věříme, že CHARTA 77 přispěje k tomu, aby v Československu všichni občané pracovali a žili jako svobodní lidé.

Ztroskotanci a samozvanci

Rudé právo, 12. ledna 1977

I když někteří představitelé buržoazního světa hovoří o nutnosti ideového smíru, nic nesvědčí o tom, že by imperialismus sám ideově odzbrojoval, řekl na XV. sjezdu naší strany generální tajemník ÚV KSČ soudruh Gustáv Husák. Zdůraznil, že imperialismus naopak hledá nové formy a metody k rozvinutí antikomunistické ofenzívy, k rozrušení jednoty socialistických zemí, stupňuje útoky proti ČSSR a jiným socialistickým zemím, zejména proti Sovětskému svazu.

„Napadají nás proto," připomněl dále soudruh G. Husák, „že budujeme socialismus na leninských principech, socialismus, který v naší praxi ztělesňuje vše ušlechtilé, pokrokové a humánní. Napadají nás za to, že uskutečňujeme ideály, za které bojovali, strádali a umírali nejlepší synové a dcery našich národů, za něž bojují skuteční revolucionáři na celém světě."

Denně se přesvědčujeme o pravdivosti těchto slov.

Buržoazie nenávidí socialismus už proto, že rozbil mýtus o věčnosti kapitalistického panství, že skoncoval s vykořisťováním člověka člověkem, že učinil dostupným všemu lidu to, co si chce pro sebe udržet jen privilegovaná vrstva bohatých.

V zoufalém pudu sebezáchovy bije buržoazie kolem sebe hlava nehlava, dělá všechno možné a neštítí se ničeho, aby zastavila revoluční proces.

Ve své snaze zabrzdit proces svého neodvratného konce hledá buržoazní reakce nejrůznější metody, jimiž by chtěla svůj zánik zvrátit či oddálit. Brutální formy antikomunismu střídá s méně průhlednějšími. Jednou z nových metod je vylepšování socialismu, čímž buržoazie rozumí deformace socialismu a jeho postupnou likvidaci.

Do „svaté štvanice" proti myšlenkám komunismu, o níž hovořili už autoři Komunistického manifestu, angažují dnes vládnoucí buržoazní třídy celý svůj rozsáhlý státní a propagandistický aparát. Jejím humbukem chtějí nejenom odpoutat pozornost od bolavých ran a nemocí současného kapitalismu.

Hlavním posláním tohoto novodobého křižáckého tažení je odradit lidové masy kapitalistických zemí od pokusů dožadovat se změn, tím spíše změn revolučních. Jeho posláním i úkolem je pacifikovat lidové protikapitalistické hnutí, morálně podlomit a zlomit jakékoliv hnutí levicové, rozbíjet je, imunizovat pracující před myšlenkami vědeckého socialismu, utvrdit v povědomí lidu představy, jako by kapitalismus byl společenský systém jedině možný, trvalý a věčný.

Škála prostředků, kterými reakce světí tento účel, je velmi výmluvná: od diskriminačních zákonů namířených proti levicově smýšlejícím lidem, jako je tomu v Německé spolkové republice, přes zákaz činnosti dělnických stran v průmyslových závodech, jako je tomu ve Francii, přes nejrozmanitější metody špehování a perzekvování pokrokově smýšlejících lidí, jak tím prosluly moderní dějiny USA, až po nejkrvavější represálie, kterými se „vyznamenává" proamerická loutka Pinochet.

Mezinárodní reakci jsou dobré jakékoli prostředky a jacíkoli spojenci. Korumpuje kohokoli, kdo se zkorumpovat dá, podplácí, skupuje, počítá i s odpadlíky a dezertéry z tábora protivníka. Verbuje emigranty, ale i různé ztroskotance žijící v socialistických zemích, ty, kteří jsou z jakýchkoliv důvodů svých třídních, reakčních zájmů, z důvodů ješitnosti či slavomamství, renegátství a notorické bezcharakternosti svolni propůjčit svá jména třeba čertu.

*

Ve svém zavilém boji proti pokroku se mezinárodní reakce pokouší vytvořit zdání jakési široké antikomunistické fronty, do níž se snaží zavléci vedle otevřených zrádců i kolísající a dezorientované jednotlivce či skupiny, leckdy se halící do masky „levice“ či „komunistů“. Snaží se často o nemožné – oživit i politické mrtvoly, a to jak v řadách emigrantů ze socialistických zemí, tak i v řadách zbytků třídních nepřátel v těchto zemích, odrodilců, až po různé kriminální a asociální živly. Jednou z forem této „dojemné“ spolupráce je fabrikování všemožných pamfletů, dopisů, protestů a jiných tuctových pomluv, které jsou vydávány za hlas těch či oněch „opozičních“ jednotlivců či skupinek a s velkým povykem a koordinovaným způsobem rozšiřovány po kapitalistickém světě.

Sem patří i nejnovější pamflet, tzv. charta 77, který skupinka lidí z řad zkrachovalé československé reakční buržoazie a také z řad zkrachovalých organizátorů kontrarevoluce 1968 na objednávku antikomunistických a sionistických centrál předala jistým západním agenturám.

Jde o protistátní, protisocialistický, protilidový a demagogický hanopis, který hrubě a lživě pomlouvá Československou socialistickou republiku a revoluční vymoženosti lidu. Jeho autoři obviňují naši společnost, že v ní není život uspořádán podle jejich buržoazních a elitářských představ.

Tito samozvanci pohrdající lidem, jeho zájmy, jím volenými zastupitelskými orgány si osobují právo zastupovat náš lid, žádají „dialog s politickou a státní mocí“ a dokonce chtějí hrát úlohu jakéhosi „prostředníka v případných konfliktních situacích“. Existenci socialismu v naší zemi bere pamflet v úvahu jen v jediném případě – v názvu republiky. Vystupuje z kosmopolitních pozic, z třídních pozic poražené reakční buržoazie a odmítá socialismus jako společenský systém.

Autoři pamfletu se demagogicky dovolávají jakoby mimo čas a prostor takových „důležitých civilizačních hodnot, k nimž v dějinách směřovalo úsilí mnoha pokrokových sil“, jako jsou svobody a práva lidí. Ano, náš socialistický stát vyhlásil a v mezinárodních dokumentech i zákonech země zaručil a v praxi naplňuje nejširší práva a svobody – pro pracující lid, hospodáře této země. Inspirátoři pamfletu však mají za stejnými slovy na mysli něco zcela jiného – horují za „práva a svobody“ pro zbytky proražené buržoazní reakce. Jde jim o taková „práva a svobody“, které by jim umožnily, aby mohly znovu volně organizovat protistátní a protistranickou činnost, hlásat antisovětismus a znovu se pokusit o rozbití socialistické státní moci.

Po debaklu, který reakce u nás utrpěla v roce 1948 i o dvacet let později, chtějí tito donkichoti prostě zasít semena nového kontrarevolučního dobrodružství, uvrhnout naši socialistickou společnost do chaosu a nejistot.

Úsilí mnoha pokrokových sil v čele s komunisty, avantgardou lidského pokroku, skutečně vybojovalo mnohé důležité „civilizační hodnoty“, vybojovalo je však nikoliv pro buržoazii, ale na buržoazii. Na imperialismu, na kolonialismu, na fašistických režimech, vybojovalo je pro lid. Tak tomu bylo i v našich dějinách.

Náš lid, věren svému poučení z krizových let, žádné právo na novou kontrarevoluční šanci nemíní dát nikomu a nedá ji. Jak nejednou připomněl soudruh G. Husák, kontrarevoluci u nás růže nepokvetou.

Obsah pamfletu není však svým pomlouvačným charakterem ani nový, ani zajímavý. Dějiny antikomunismu znají pamflety ještě reakčnější. Jejich bubliny však vždy zakrátko zákonitě splaskly, ať mají své autory, anebo to byly podvrhy, ať se s jejich původem spojovalo jméno neznámé či známé.

Všechno, co je proti socialismu, je jim dobré. Jako příklad je možné uvést humbuk, který spustil buržoazní tisk s tzv. manifestem československých spisovatelů. Tvrdilo se, že pamflet podepsalo několik set našich spisovatelů a umělců. Britský list Sunday Times dokonce psal, že „originál je v bezpečných rukou na Západě“ a že „seznam signatářů v současné době neuveřejníme, aby se zabránilo represáliím ze strany režimu“. Pařížský Le Monde utržil ostudu, když autoritativně vyloučil pochybnosti o individuálních podpisech. Ostudu utrpěla i britská rozhlasová a televizní stanice BBC, která uspořádala půlhodinovou besedu dokazující pravost pamfletu, a na lep sedli i západoněmečtí renomovaní spisovatelé Grass a Boll atd. Zesměšnilo se tehdy mnoho lidí a institucí. Po letech se k „manifestu“ skromně přihlásil nějaký Pfaff, když se spoluemigrantům přiznal, že si pamflet sám vycucal z palce. O této blamáži už v Sunday Times, Le Monde a jinde ovšem pomlčeli. Účelu bylo však dosaženo: pošpinit socialistickou zemi, pomluvit socialismus. A v této věci sebevětší podlost dostane od buržoazie morální satisfakci. I příslušný honorář.

*

V případě nejnovějšího pamfletu se sice nejedná o podvrh, projevilo se však jednoznačné programové napojení ideových autorů i nápadná koordinovanost akce. Pamflet „byl předán několika pečlivě vybraným západním listům“, přiznává britský list Guardian. „V NSR byl rozšířen mezi zástupce hlavních západních listů,“ napsal bonnský zpravodaj listu Times a dodal, že „zdroj, jenž jej (míněn je pamflet) dal k dispozici, si nepřeje být jmenován...“ To chápeme, neboť by bylo každému jasné, že autoři pamfletu jsou agenty antikomunistických centrál.

Pamflet byl podle přesně dohodnutého scénáře současně zveřejněn na různých místech kapitalistického světa. Rozhodující úlohu sehrály antikomunistické centrály. Ostatně, což není jasné, kdo může stát za touto akcí? Ti, kteří se vydávají za autory pamfletu, rozhodně takovým vlivem neoplývají. Vydávají se za bojovníky za pokrok, ale zatím po uši uvízli ve službách nejčernější imperialistické reakce.

Jako na objednávku zapadl pamflet do pomlouvačné kampaně proti socialistickým zemím, kterou antikomunistické centrály už po řadu měsíců intenzívně rozdmýchávají. Už jenom způsob, jakým byl zveřejněn, vůbec nenechá na pochybách o tom, že šlo o skutečnou objednávku zvenčí, dokonce lze předpokládat, z jakého antikomunistického centra byla inspirována.

Tentokrát jsou buržoazní agentury indiskrétní a dovolávají se různých jmen, s nimiž pamflet spojují. Je to v politickém smyslu pestrá směsice lidských a politických ztroskotanců. Patří k nim V. Havel, člověk z milionářské rodiny, zavilý antisocialista, P. Kohout, věrný sluha imperialismu a jeho osvědčený agent, J. Hájek, zkrachovaný politik, který pod heslem neutrality chtěl vyčlenit náš stát ze společenství socialistických zemí, L. Vaculík, autor kontrarevolučního pamfletu 2000 slov, V. Šilhán, nastrčená figurka bloku kontrarevolučních sil, J. Patočka, reakční profesor, který se dal do služeb antikomunismu, P. Drtina, představitel předúnorové reakce a buržoazní ministr spravedlnosti, V. Černý, notorický reakcionář, proslulý svým výrokem o „lucernách“, na nichž měli být v osmašedesátém věšeni stoupenci socialismu, anarchistická a trockistická individua typu Uhla, organizátoři smutně známého K 231 a KAN, dále ti, kteří by chtěli náboženství zneužít k reakčním politickým záměrům, a jiní, kteří byli za konkrétní protistátní činnost v minulých letech právoplatně odsouzeni.

V jedné kopě s nejčernější antikomunistickou reakcí se sešli i někteří exponenti pravicového revizionismu – mezinárodní dobrodruh F. Kriegel a jiní.

Jakési svérázné politické panoptikum, jehož herci už přestali být domácím divákům známí a zajímaví.

Pro antikomunistické centrály má však toto panoptikum stále ještě svou „cenu“. V těchto studenováléčnických štábech dobře vědí, že už nelze ohlupovat lidi báchorkami o tom, jak „bolševici jedí děti“. Omlela se nejedna antikomunistická veteš, nejeden buržoazní „komunistobijec“ vyšel z módy. A tak najímají nové „bojovníky“ z řad emigrantů a renegátů, z řad zbytků poražené buržoazie, různých odpadlíků, amorálních a deklasovaných živlů a pro všechny ty se teď našlo i nové módní slovo „disidenti“.

Revoluční hnutí poznalo ve svých dějinách nejednoho Mrvu, který se za jidášský groš stal přisluhovačem, donašečem a lokajem zrazujícím zájmy lidu. O ně a jim podobné se mezinárodní reakce ve své dějinné defenzívě opírá i dnes.

Nejsou nové ani metody „linerární diverze“. Před lety ji dostatečně otevřeně charakterizoval bývalý šéf americké špionáže Allan Dulles. „Musíme vystupňovat ideologický boj proti Sovětům, chcete-li ideologickou záškodnickou práci,“ řekl. „Svého času dr. Goebbels, podle mého názoru talentovaný falzifikátor a demagog, prohlašoval, že v plynové komoře lze otrávit najednou několik set lidí, ale dobře udělanou lží milióny... Jak se to dělá? Velmi jednoduše: trochu inkoustu, mnoho starých archívů, skupinu neohrožených škrabálků a určitá suma dolarů...“

A tak světovou reakci má nyní vytahovat z bryndy už nejenom atomové vydírání, jímž imperialisté zahájili studenou válku proti socialismu, ale i ideologická diverze. K ní využívají také „skupiny neohrožených škrabálků“ a samozřejmě „určité sumy dolarů“. Socialismus se však nezalekl ani atomového vydírání a před škrabálky reakčních pamfletů má tím spíše pro strach uděláno.

*

Socialistické země cílevědomě usilovaly a usilují o to, aby ve světě zavládlo nové klima, nové vztahy mezi zeměmi – navzdory všem studenováléčníkům. Jejich konstruktivní snažení úspěšně vyústilo na helsinské konferenci o evropské bezpečnosti a spolupráci. Závěrečný akt, který byl na ní přijat, zakotvuje principy politiky mírového soužití států rozdílných společenských soustav, dodržování zákonů a nevměšování se, zakotvuje neporušitelnost současných hranic v Evropě, zavazuje signatáře řešit všechny mezinárodní problémy jen a jen mírovými prostředky.

Mírová ofenzíva socialistických zemí má všeobecné sympatie přemnohých nekomunistů, socialistů a katolíků, protože je to politika, která prosazuje, aby mír, panující už čtvrté desetiletí, se stal mírem trvalým.

Tato politika se ovšem evidentně setkala s nevraživostí v řadách nejreakčnějších imperialistických kruhů, které by si z různých důvodů přály obrátit kolo historie zpět. A v tomto svorném reakčním komplotu proti zmírňování světového napětí má své želízko v ohni také naše reakční emigrace a skupinka, která zůstala doma a jejímž úkolem je sloužit imperialismu z nitra našeho státu.

Čas jí není přízniv. Zůstala trčet jako omšelé kameny v horské bystřině, marně se pokoušejíc čelit přívalu vod. Doba se přes ni přelévá a ona obrůstá mechem zapomenutí.

Jak ráda by dala času zpětný chod. V tom je zajedno se všemi těmi ve světě, kteří jsou vážně znepokojeni procesem zmírňování mezinárodního napětí a nejraději by viděli Evropu a svět znovu v propadlišti studené války. Před dvěma lety se pokoušely tyto síly zabránit uskutečnění helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Nepochodily. Nyní,

kdy se podle rozhodnutí helsinské konference připravuje nová schůzka států, které podepsaly Závěrečný akt, a k níž má ještě letos dojít v Bělehradě, chtěly by vrhnout Evropu a svět zpět a z bělehradského setkání učinit nikoliv konstruktivní dialog o dalších cestách zmírňování napětí a rozvoje spolupráce mezi národy, ale jakési propagandistické kolbiště sloužící k útokům proti socialistickým zemím.

K tomu má posloužit i pamflet, opentlený několika nechvalně znějícími jmény. Jako jeden z mnoha podobných výrobků, k nimž si velkododavatelé vypůjčují jména všelijakých ztroskotanců z různých socialistických zemí. A jako součást četných kampaní vedených nyní tu s větší, tu s menší intenzitou proti té či oné socialistické zemi. Liší se sice obsahem, nikoli však cílovým zaměřením.

Věru není těžké vytušit, kdo je jejich společným jmenovatelem, společným inspirátorem. Podle zákonné otázky „komu to slouží“ vyplyne i zákonná odpověď: slouží to imperialismu, jde o nové tažení proti světovému socialismu.

Není to tažení první a zřejmě také ne poslední. Za tři desetiletí naší socialistické cesty jsme jich už zažili nemálo. Reakční propaganda vypustila o nás do světa už potoky lží.

Obzvláštní pozorností „obšťastňuje“ naši republiku po dubnu 1969, poté, když naše strana a náš lid úspěšně vykročily cestou stabilizace naší socialistické společnosti a jejího dalšího rozvoje. Domácí stejně jako zahraniční proroci, kteří nám věštili morové rány krize, jež teď otřásá kapitalistickým světem, už po léta marně čekají na splnění svých bláhových předpovědí. Klidná, dělná, tvůrčí atmosféra naší země ztroskotance doma i v zahraničí značně zneklidňuje, vede je k zoufalým až hazardním činům.

Komunistická strana Československa překonala období chaosu a rozvratu, vyvedla naši společnost a lid z krize. Důsledně a tvořivě rozvíjí marxismus-leninismus, na svém XV. sjezdu dále rozpracovala a prohloubila program výstavby rozvinuté socialistické společnosti, program rozhojňující životní úroveň lidu, jeho politické a sociální jistoty, dále rozvíjela a rozvíjí socialistickou demokracii.

V období, kdy náš lid pod vedením strany s velkou odpovědností a obětavostí naplňuje svou každodenní prací linii a závěry XV. sjezdu, pár uražených ješitných ztroskotanců a samozvanců, ale ve skutečnosti agentů imperialismu typu Mlynáře, Kriegla, Havla, Hájka, Patočky, Vaculíka bez špetky cti a svědomí spřádá plány, které nemají a nemohou mít jiné poslání než přípravu nové kontrarevoluce. Lidé, kteří chtěli propašovat do našeho domova kontrarevoluci, už jednou dostali po zásluze. Musí si být přece vědomi, že jakékoli nové pokusy musí ztroskotat už v samém zárodku. Rok 1968 se opakovat nebude. Dnes plně platí gottwaldovské: Republiku si rozvracet nedáme!

Náš lid jde svou cestou. Cestou společenského pokroku, cestou socialismu. Cestou pevného přátelství se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi, jako pevný článek socialistického společenství. Spolupracujeme a budeme spolupracovat se všemi pokrokovými a mírumilovnými silami světa.

Je to dobrá, poctivá cesta, která nás spolehlivě dovede ke komunistickým cílům. Každý, kdo poctivě pracuje a snaží se přispívat ke společnému blahu, nachází na ní svou životní jistotu.

Žádný lživý pamflet nemůže popřít dějinnou pravdu.

Profesor Milan Zelený z Fordhamské univerzity v New Yorku navštívil Československo letos několikrát. Jako přední světový ekonom v pozici jednoho z nejrozhodnějších odpůrců Klausovy (ne)ekonomické reformy.

Když jsem se pana profesora dotazoval na tiskové konferenci, zda byly jeho názory vládnoucí mocí vyslyšeny, odpověděl velmi zdrženlivě. Jak vzápětí zjistíte, zásadní nesouhlas profesora Zeleného byl zřejmě jen jedním z důvodů odmítavého postoje dnešních „demokratů". M. Zelený totiž už v roce 1985 ostře kritizoval činnost Charty 77 a stať na toto téma uveřejnil v 11. čísle měsíčníku Zpravodaj – v časopise Čechů a Slováků žijících ve Švýcarsku. A zde je ona stať v nezkrácené podobě ...

Charta 85: Zamyšlení nad mírným pokrokem v mezích zákona

Milan Zelený, New York, USA

Je tomu letos 6 let, co byla ustavena Charta 77.

Situace v ČSSR je dnes v oblasti lidských práv a občanských svobod podstatně horší než v roce 1977. Charta 77 si nemůže ke svému dobru připsat (a také si nepřipisuje) ani jediný konkrétní výsledek, který by mohla národu předložit jako úspěch opravňující existenci.

Za celých 6 let měla Charta jen asi 1 200 signatářů. Ani jednou se neobrátila k národu či k lidu, ani jednou se nepokusila navázat spojení s veřejností. Jejím jediným cílem byl dialog s mocí. Vždy dávala přednost soukromým dopisovým akcím na adresy různých komunistických byrokratů, od prezidenta až po okresní soudce a náčelníky VB. Nemalá byla i řada dopisů adresovaných podpůrným a sympatizujícím organizacím západoevropských liberálních kruhů.

Mluvčí Charty 77 v r. 1985 znovu připomínají: Účelem Charty není opozice, ale dohlížení na dodržování zákonů této země.

Charta 77 se nikdy netajila svou podporou socialistického systému i společenského zřízení v ČSSR. Žádá jediné: aby odpovědní představitelé tohoto systému dodržovali své vlastní, právně platné zákony.

Takový postoj předpokládá, že systém sám je v jádře dobrý a správný, že pouze upadl do rukou nemorálních či nekompetentních politiků, kteří jsou naneštěstí ochotni porušovat své vlastní zákony proto, aby se udrželi u moci.

Tento „předpoklad" přímo podmiňuje existenci té stále se rozšiřující propasti, která dnes oddělila Chartu od vlastního národa. Takto předpokládat totiž odráží nechtěné dědictví komunistické arogance a myšlenkové domýšlivosti. I dnes jsou mezi mluvčími Charty bývalí komunisté. A navíc, nejen komunisté, kteří ze strany vystoupili, ale dokonce i ti, kteří odešli nedobrovolně, kteří museli být prostě vyhozeni. (Vstoupit do komunistické strany je pochopitelné, i když neobvyklé lidské rozhodnutí; zůstat ale ve straně celý život, to je něco úplně jiného; dobrovolně vystoupit a uznat svůj omyl je zase jiné; být ale vyhozen, proti své vůli, „křičící a kopající"...?) Jak je pak možné očekávat jakoukoliv podporu od již tolikrát zrazeného národa?

Charta je vinna svým tvrdohlavým nepochopením základní pravdy: že totiž dnešní režim (a jakýkoliv jiný režim) prostě nemůže dodržovat své zákony a zaručovat občanská práva, aniž přivodí rozpad a zánik socialismu jakožto společenského zřízení v ČSSR.

Za těchto okolností je a musí být publikování tzv. „dokumentů" Charty nejen neefektivní, ale i historicky bezúčelné. Nerozpoznat takové prosté skutečnosti je těžko pochopitelnou naivitou – je-li neuvědomělé, a tragickou formou kolaborace – je-li úmyslné a cílevědomé.

Charta 77 se nikdy nesnažila zjistit, jaká jsou skutečná společensko-politická přání většiny národa, a nikdy nepředložila sebemenší důkaz, že mírný pokrok socialismu v mezích zákona je jedním z nich.

Charta 77 není a nemůže být ani organizací, ani politickou stranou; nemá žádné členstvo, nemá širší podporu ani jediné významnější společenské vrstvy. Je prostě spolkem 1 200 lidí, kteří svými podpisy prohlásili svoji věčnou víru v možnost přežití socialismu a vedoucí úlohy strany (tj. s „lidskou tváří“) za podmínek svobody projevu, tisku, shromažďování, cestování, demokratických voleb a drobného soukromého podnikání. Utopistická víra této sekty je až mystická, zcela nereálná a v mnoha směrech obdivuhodná. Musí ji ale nutně přivést do rozporu s těmi, kteří ji tento experiment prostě nenechají provést; vždyť jsou jen dva možné výsledky: (1) svoboda se podaří a socialismus se rozpadne (a od válu půjdou jak my, tak oni) anebo (2) zachováme socialismus a tu svobodičku zase trochu přitáhneme (pak to ale bude, jak to bylo, jenže vládnout budou oni a ne my).

A přesto: vážné a bezúsměvné (Charta se neumí smát, ani jim, ani sobě) upozorňování na to, že československá vláda neplní své helsinské závazky (což každý doma i v zahraničí dobře ví), je nadbytečné, zbytečné – a bez konce, také již podle definice.

Signatáři také veřejně prohlásili, že jsou odpovědni pouze sobě (tj. signatářům) a nikomu jinému.

Jakákoliv skupina signatářů, která proklamuje odpovědnost „výlučně sama sobě“, nemá oprávnění mluvit za nikoho jiného než sama za sebe; tím ztrácí i morální právo dožadovat se pochopení a podpory (obzvláště finanční) od jiných skupin (obzvláště zahraničních, naivních a méně zkušených).

Charta opakuje své přesvědčení, že jedinec může být „rehabilitován“ v rámci socialistického společenského zřízení. Politicky a ekonomicky – samozřejmě, alespoň v teorii: morálně a eticky – nikdy: socialismus staví, definičně, kolektiv, princip či myšlenku, vždy a všude, nad jedince.

Jedinec může být za socialismu „rehabilitován“ pouze tehdy, když bude „rehabilitován“ za socialismu. Jedinou možnost rehabilitace jedince, v jakémkoliv systému, poskytuje svoboda rozhodnutí a svoboda volby. Je-li zachování systému s touto svobodou v rozporu, pak „rehabilitace jedince“ prostě možná není.

Bojovat za rehabilitaci jedince dopisy tomu či onomu okresnímu soudci či „orgánu“ SNB je tudíž absurdní.

Charta odvozuje svoji podporu, téměř výlučně, od zahraničních institucí a tisku. Domácí podpora Charty v podstatě neexistuje a Charta sama se nikdy vážně nepokusila ji získat. Místo toho se stále častěji vyjadřuje a obrací k otázkám a audienci mezinárodním. V očích informovaných občanů se Charta stala vybranou, dobře napojenou skupinou mezinárodní sítě socialistických a dělnických hnutí.

Charta nedokázala navázat spolupráci s opozičními skupinami v Polsku či jinde ve východní Evropě; její orientace je téměř výlučně na socialisticko-liberální kruhy evropského Západu.

Charta sama sebe prohlašuje za „komunitu radikálně nového druhu“, která sdružuje konzervativce, nekonformní mládež, marxisty, katolíky, liberály, socialisty a protestanty. Jak silně jsou tyto skupiny zastoupeny, nikdo neví. Charta se nezmiňuje o své zakládající (původně jen 241 osob), nyní však rostoucí a neustále sílící skupině „bývalých komunistů“, kteří i dnes zůstávají nejnadšenějšími signatáři a podpůrci Charty doma i v zahraničí.

Lidé v Československu jsou (podle posledního dokumentu Charty) pevně přesvědčeni, že komunistické sdělovací prostředky jsou nepravdivé a lživé. Dlouhá desetiletí plná zklamání, klamů a zrady zaručují, že je nikdo nepřesvědčí o opaku. A přece Charta provolává, že je nutné bojovat za „znovuobnovení důvěry mezi veřejností a médii". K čemu, prosím vás?

Na závěr roku 1984 Charta znovu „upozorňuje zodpovědné orgány, že neudělaly nic pro uskutečňování principů vyhlášených v helsinské Závěrečné dohodě".

Jak dlouho je třeba opakovat: „odpovědné orgány" nechtějí a nemohou udělat nic jiného než právě to nic. Což je to tak těžké pochopit?

Každý ví, že „odpovědné orgány" to vědí; je zcela jasné, že to ví i každý jen trochu myslící občan ČSSR; ví to také většina lidí na Západě.

Kdo to tedy vlastně neví? Pro koho Charta ta všechna provolání vlastně „vydává"? A proč?

Opustí-li politická a kulturní elita principy, které sama po desetiletí hlásala (noví mluvčí Charty byli v komunistické straně ještě v r. 1969 a dokonce v r. 1970), pak nemůže očekávat nic než naprostou ztrátu důvěry svého národa. Její trvání a monopolizace politické opozice (i když žádná kvůli ní není) napomáhá vzrůstu pasivity, snahy o „přežití" a stažení do soukromí. Tato generace komunistů již dvakrát zklamala v politické aréně československého národa. Jedinou čestnou roli, kterou takto zdiskreditovaná elita ještě může hrát (a která by existenci Charty historicky oprávnila), lze shrnout následovně:

Uvědomit si a přiznat, otevřeně a upřímně, pravé příčiny omezování občanských svobod v ČSSR. Vzdát se, veřejně a jednou provždy, cílů postupného „vylepšování" socialismu či komunismu v ČSSR. Vykřičet národu a celému světu do očí (a jako od bývalých komunistů by to mělo velkou historickou váhu), že to nefunguje, že je to lež, že jste „tam byli" a že to nestojí za všechnu tu krev a slzy; že jste to již konečně pochopili.

Odsoudit to naivní laškování Západu se socialismem. A věnovat svá zbývající léta jen dvěma principům: svobodě volby a demokracii. Vzdát se, moudře a veřejně, veškerých politických ambicí; ukázat národu i světu, že i komunisté umějí prohrávat a hlavně: včas odejít. Jak jen mohou „vetší starci" socialistické opozice kritizovat kremelskou „gerontokracii"? Udělejte místo mladé generaci, doma i v zahraničí, lidem nezatíženým dekádami zrady, korupce a kolaborace. Dejte jim, mladým, ještě než zemřete, jednu radu a jeden úkol: „Jen svoboda stojí za to – napravte chyby svých otců."

O to druhé je samozřejmě slušně poproste. Bývalý komunista Jiří Ruml snad jediný pochopil: „Nám pak zůstává jediné: včas předat aspoň vlastní zkušenosti, uchránit poslední zbytky pravdy, nevzdat zápas o charakter národa, oživovat jeho paměť." Ano, je čas. Vám poděkování a lásku vám.

Slovo zajisté do pračky. Kdo se ozve???

Přetiskuje se z měsíčníku *Zpravodaj* (Časopis Čechů a Slováků ve Švýcarsku), č. 11, ročník 18 (1985).

Závěrem:

Co je tedy z citovaných dokumentů nepopiratelné?

1. Charta 77 více méně v každém dokumentu tvrdošíjně zdůrazňovala, že není politickým a už vůbec ne opozičním hnutím, které chce odstranit totalitní režim – že s vládnoucí mocí chce pouze vést dialog.
2. Komunistický režim však rovněž tvrdošíjně zdůrazňoval, že Charta 77 je protisocialistickým, protikomunistickým a tudíž protirežimním hnutím.
3. Nepopiratelná je také skutečnost, že byť Charta 77 neustále opakovala, co není a ani nikdy být nechce, v žádném svém dokumentu nekritizovala vládnoucí moc, že jí připisuje právě to, co není a nikdy být nechce.
4. Nepopiratelná – fakticky – je ovšem i charakteristika činnosti Charty 77 tak, jak ji zveřejnil prof. Milan Zelený z New Yorku.
5. Nepopiratelný je rozpor mezi tím, co o sobě prohlašovala Charta a co jí přisuzovala vládnoucí moc.

Osobní závěr (úvaha):

Domnívám se, že komunistická moc byla silně znepokojena vývojem událostí kolem hudební skupiny Plastic people (zatčení a proces s uvedenou kapelou) a zcela přirozeně se obávala, že by ony události mohly vyvolat spontánní a tedy neiniciované a vzápětí nekontrolovatelné nepokoje v masovějším měřítku. Vycházejíc z těchto obav a počítajíc s možným opakováním podobných událostí iniciovala nebo nechala iniciovat (to už dnes není podstatné, podstatné je spíše to, že Charta vznikla a existovala bez problémů ...) v každém případě jako „pojistku“ na ochranu svého totalitního panování Chartu 77. Toto tvrzení může znít sice paradoxně, nicméně pro jeho oprávnění svědčí hned několik podstatných momentů:

Jak jsem již uvedl, Charta permanentně zdůrazňovala, co nechce, režim jí přisuzoval právě to, co nechtěla a Charta sama proti tomu nikterak vehementně neprotestovala. Lze říci, že proti tomu neprotestovala vůbec.

Velice podstatný je rovněž i fakt, že o tom, co Charta vlastně chce, se veřejnost dozvídala nikoli od Charty samotné (její dokumenty byly přístupny jen velmi malému a tudíž nepodstatnému okruhu lidí), ale z úst vládnoucí moci.

Z tohoto prokazatelně dílčího závěru si dovolím odvodit závět konečný: Charta 77 byla dohodnutým nástrojem komunistické moci za účelem zachování neomezeného panství oné moci, za účelem zamezení neiniciovaných masových nepokojů (když už byla v listopadu 89 situace neudržitelná, byla to právě Charta, která spoluiniciovala nepokoje: objednaným masakrem na Národní třídě a vyvolanou smrtí studenta M. Šmída, a posléze je plně kontrolovala tak, aby ani jednomu vysokému komunistickému funkcionáři nebyl zkřiven vlas. A ti jim za to bez jakýchkoli problémů předali vládnoucí moc. A byl-li zrušen ústavní článek č. 4, pak jen proto, že už to – zjednodušeně řečeno – nebylo moderní. Jak je patrné z dnešního vývoje, fungování komunistických principů ve společnosti lze zajistit a s úspěchem propagovat i bez zakotvení vedoucí úlohy KSČ v ústavě).

Díky obsahu činnosti Charty 77 u nás nikdy nemohlo vzniknout skutečné opoziční hnutí s rozhodujícím vlivem, protože většina lidí začala velmi brzy instinktivně spojovat všechny možné změny (právě proto, jak o zaměření Charty hovořil husákovský režim) s Chartou 77. A právě tuto představu režim vnutil veřejnosti naprosto dokonale, protože právě Charta 77 mu

byla zárukou, že mu nehrozí v podstatě žádné nebezpečí (ani v listopadu 89 se nejednalo o svržení, ale o předem připravovanou dohodu – tedy o „dialog“ s vládnoucí mocí, jak Charta vždy a všude zdůrazňovala. Kdo však mohl tušit, jak si onen dialog s mocí Charta vlastně představuje a kam jím míří!).

A navíc – všichni signatáři Charty 77, kteří ji podepisovali s poctivým úmyslem (nepochybuji o tom, že jich byla většina), ale bohužel jim nebyla dána možnost hovořit do činnosti Charty, byli zaregistrováni, takže vládnoucí moc měla díky Chartě k dispozici detailní přehled o všech, kteří do skutečného záměru Charty tolik neviděli a z jejichž poctivých úmyslů hrozilo potencionální nebezpečí, že by mohli veřejně vystoupit proti samé podstatě socialismu a komunismu a usilovat tak o likvidaci vládnoucího monopolu jedné strany.

Nejtragičtější na celé problematice je fakt, že ty samé osoby, které podváděly poctivé signatáře Charty 77, podvádějí nyní ve velkém – tzn. celý národ.

Čím si tedy čelní představitelé Charty 77 zasloužili dnešní nejvyšší státní funkce?